

Zwyczaje 4 (J. Sierociuk, oprac. B. Osowski)

Podać:

- miejscowość, gminę, powiat
- imię i nazwisko, rok i miejsce urodzenia, zajęcie osoby nagrywanej,
- jak długo informator mieszka w danej wsi?
- datę nagrania i kto nagrał.

1. Czy *pies* jest sympatycznym zwierzęciem?
2. Czy szczególne zachowanie psa może być jakimś znakiem?
3. Co ludzie mówią słysząc wyjącego psa?
4. Czy psa można zabić?
5. Czy zachowanie psa może być zapowiedzią śmierci gospodarza?
6. Jak ludzie oceniają *konia*?
7. Czy konia można zabić?
8. Czy zachowanie konia może być zapowiedzią np. śmierci gospodarza?
9. Czy były jakieś wróżby związane z zachowaniem innych ptaków - zwierząt?
- 10.
11. Co to jest *przesąd*?
12. Jakie przesady są powszechnie znane w tej (tzn. badanej) okolicy?
13. Co to jest *zabobon*?
14. Czym *zabobon* różni cię od *przesądu*? (można podać przykłady)
15. Do kogo - poza lekarzami - udawano się dawniej o pomoc w przypadku choroby;
16. Jak się mówiło na kogoś, kto umiał np. nastawiać kości, leczyć ziołami itp.?
17. O kim mówią: *mądra*?
18. Jak powiedzą na mężczyznę mającego takie same właściwości (jak mądra)?
19. Co mogła (zrobić mądra)?
20. Skąd się biorą ludzie o złym spojrzeniu, którzy mogą rzucać uroki?
21. Jak można zabezpieczyć się przed urokami?
22. Jak się mówiło na kobietę, która mogła rzucać uroki?
23. Kto to jest *ciota*?
24. W czym mogła zaszkodzić ciota?
25. Uzupełnić zdanie: *Przed ciotą należy się strzec, bo ona może .....* (ociotować, ociotać -
podać infinitivus, 3 os. l.mn. cz. teraźniejszego i przeszłego)
26. Co to znaczy: *ociotować*?
27. Co znaczy: *ociotać*? (czy to to samo co *ociotować*?)
28. Jak nazywano szkodę wyrządzaną przez ciotę?
29. Czy mężczyzna może "ociotować"? Jak takiego mężczyznę nazywają?
30. Co to jest *urok* lub *przyrok*? Jak właściwie na to mówią?
31. Dlaczego koniom (niekiedy też dzieciom) przyczepiano czerwoną kokardkę?
32. Co/kto to jest *czarownica*?
33. Jak wyobrażano sobie czarownicę?
34. Jak przemieszczały się czarownice?
35. Gdzie - i po co - zbierają się czarownice?
36. Jak się mówiło na stwory (duchy; zjawy) pojawiające się w południe na polach?
37. Co to jest *południca*, *przypołudnica*, *przepołdnica*, *opołdnica*? (podać też właściwą formę)
38. Jak wyobrażano sobie południcę?
39. Jak można było ustrzec się przed spotkaniem z południcą?
40. Co/kto to jest *wiedźma* (ew. *miedźwa*)?
41. Co/kto to jest *latawica*?
42. Duch, który zaplata koniom grzywy; nieraz też dusi ludzi we śnie;
43. Co to jest *zmora* lub *mora*? Jak właściwie na to mówią?
44. Co to jest *wieszczyca*?
45. Skąd się biorą zmory?
46. Czy te wszystkie *zmory*, *wieszczyce* i *południce* odwiedzały mężczyzn czy też kobiety?
47. W jaki sposób można było zabezpieczyć się przed odwiedzinami (z)mory?
48. W którym miejscu wieszano lustro, że by odpędzać zmory?

Zwyczaje 4 (J. Sierociuk, oprac. B. Osowski)

49. Jak się nazywa usuwanie czarów?
50. W jaki sposób usuwa się (neutralizuje) czary?
51. Co to jest *babok*?
52. Przeciwnieństwo nieba, miejsce, dokąd idą dusze potępione;
53. Duch, który kusi człowieka do złego (szatan, diabeł?)
54. Co to jest *szatan*?
55. Jak ludzie wyobrażają sobie szatana?
56. Jak inaczej można powiedzieć na szatana?
57. Co to jest *ANTYCHRYST*? (zwrócić uwagę na fonetykę; podać też nom.pl.)
58. Stwory/duchy, które są w piekle; - podać nom.sg.
59. Jak inaczej mówią na diabła?
60. Jak sobie wyobrażają diabła? (podać dokładny opis)
61. Czy *szatan* i *diabeł* to to samo?
62. Czy mówi się: *idź precz szatanie!*, czy: *idź precz diable!?*
63. Jakie są znane powiedzenia o szatanie i o diable? (powiedzenia - przekleństwa -dotyczące szatana oraz diabła);
64. Jaka jest hierarchia diabłów w piekle?
65. Skąd się biorą diabły?
66. Co/kto to jest *LUCYPER*? (określić znaczenie i wygląd)
67. Co/kto to jest *BELZEBUB*? (określić znaczenie i wygląd)
68. Co to jest *diasek* (lub: *diask*, *diacher*)? (podać właściwą formę!!!)
69. Co znaczy powiedzenie: *Do diaska!*
70. Jakie postaci może przyjmować diabeł? (zwierzęta /jakie?/... czy też ludzi?)
71. Co to jest *bies*? (podać też nom.pl.)
72. Co znaczy: *zbiesić się*? (ktoś się zbiesił)
73. Co to jest *kalin* (ew. kaliń)?
74. Czy znane jest - i co znaczy - powiedzenie: *Ty, kalinie!*
75. Czy ludzie opowiadają sobie o smokach?
76. Jak wyobrażają sobie *smoka*?
77. Jakim stworem jest smok; co robi; czym się żywi?
78. Dobre duszki, które według niektórych mieszkają za piecem;
79. Jak się nazywały małe duszki (stworzonka) pomagające często biednym ludziom?
80. Co to jest *skrzot*, *skrzotek*?
81. Jak sobie ludzie wyobrażali *skrzata*?
82. Gdzie mieszkają skrzaty?
83. Co znaczy: *skrzeczeć*? (czy tylko 'wydawać nieprzyjemny dźwięk'?)
84. Co znaczy powiedzenie: *każdy skrzeczy o swoje rzeczy*?
85. Co to jest *kaduk*, *kaduki*, *kaducy*? (określić znaczenie, podać nazwę właściwą)
86. Co to jest *wilkołak*?
87. Stworek żyjący nad wodą; Stworek (lub stworki) żyjący w głębinach wód;
88. Jak wyobrażano sobie *wodnika*?
89. Co to jest *topielec*?
90. Jak wyobrażano sobie topielca?
91. Czym *topielec* różnił się od *wodnika*? (a może to stwory identyczne?)
92. Stwory, które żywią się krwią;
93. Co/kto to jest *wampir*? (określić znaczenie i wygląd)
94. Jak nazywają stwory w postaci młodych kobiet pojawiające się nad wodami, jeziorami?
95. Co to jest *boginka*?
96. Jak wyobrażają sobie *boginkę*?
97. Jak nazywają ogniki pojawiające się nad moczarami?
98. Czy znane są opowieści o *błędnych ogniach*?
99. Jak tłumaczą, objaśniają powstawanie błędnych ogni/ków/?

Czy wyraża Pan/Pani/ mama/ tata/babcia/dziadek/ciocia/wujek itd. zgodę na wykorzystanie materiałów (nagrania, zdjęć) do celów popularnych i naukowych?